

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 455/2018-56

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. marca 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Zuzanou Reguli, Jašíkova 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 40/2004 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 40/2004 p o r u š e n é b o l i .

2. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadost'učinenie každému z nich v sume po 4 000 € (slovom štyritisíc eur), ktoré im je Okresný súd Bratislava IV p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Bratislava IV je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 968,90 € (slovom deväťstošesťdesiatosem eur a deväťdesiat centov) na účet ich právnej zástupkyne JUDr. Zuzany Reguli, Jašíkova 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého postupu a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. októbra 2018 doručená ústavná s'ťažnosť [REDACTED]

[REDACTED] (ďalej len „s'ťažovatelia“), pre namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 40/2004 (ďalej len „napadnuté konanie okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 260/2008 a sp. zn. 2 Co 116/2016 (ďalej aj „napadnuté konania krajského súdu“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že 19. februára 2004 bola okresnému súdu doručená žaloba sťažovateľov o náhradu škody.

Sťažovatelia popísali celý priebeh napadnutého konania okresného súdu a zároveň uviedli, že *„k prietahom v konaní došlo jednak z dôvodu nečinnosti okresného súdu... a tiež z dôvodu, že postup okresného súdu z ústavného hľadiska vo vzťahu k namietaným právam sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v primeranej lehote bol nesprávny a neefektívny, nakoľko súd nepostupoval v súlade so zásadami a základnými princípmi, na ktorých spočíval procesný predpis platný a účinný do 30.06.2016, a na ktorých spočíva platný procesný predpis účinný od 1.7.2016 a nevyužil svoje možnosti a procesné prostriedky tak, aby poskytol účastníkom konania poskytol účinnú a rýchlu ochranu... a vo väčšej miere akceptoval procesné obštrukčné úkony žalovaných, ktoré buď nerozoznal alebo aj keď ich identifikoval, náležite sa s nimi nevysporiadal.*

Aj keď sa napadnuté konanie, sa môže javiť ako vec náročná a zložitá, a to predovšetkým vzhľadom na hrúbku súdneho spisu v počte listín viac ako 1600 strán, predmet konania, a to náhrada škody z dôvodu neoprávnených zásahov do majetku sťažovateľov nelegálnou stavebnou činnosťou žalovaných, nie je po skutkovej a ani právnej stránke tak zložitý, aby trval takmer 15 rokov. Konania o náhradu škody tvoria bežnú súčasť agendy súdov. Po oboznámení sa so znaleckým posudkom... vypracovaným dňa 21.07.2007, podaním zo dňa 28.08.2007 vzali žalobu čiastočne späť, a to najmä z dôvodu skončiť spor, čo najkratšom čase. Čo sa týka svedkov navrhnutých odporcami, práve sťažovatelia poskytli ich adresu, tak aby mohla byť ich účasť súdom zabezpečená. V prípade dlhšej nečinnosti súdov sťažovatelia vyzývali súdy na konanie a žiadali o vytýčenie pojednávania a rozhodnutie vo veci samej.

Celkovú dobu konania v trvaní skoro 15 rokov bez rozhodnutia vo veci samej sťažovatelia považujú za extrémne dlhú, ústavne neakceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Porušovanie základných ústavných práv sťažovateľov navodzuje stav právnej neistoty, ktorý nepriaznivo vplýva aj na ich rozpoloženie a celkovú frustráciu prameniacu z obavy, že konanie v tejto právnej veci nikdy nebude právoplatne skončené.“

3. Vzhľadom na už uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd vo veci samej nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavou Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4C 40/2004 a postupom Krajského súdu v Bratislave vedenom pod sp. zn. 5Co 260/08 a sp. zn. 2 Co 166/2016 (správne má byť sp. zn. 2 Co 116/2016, pozn.) porušené boli.

2. Okresnému súdu Bratislava IV prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 40/2004 konať bez zbytočných prieťahov.

3. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadosťučinenie každému vo výške 7.000,- €, ktoré je Okresný súd Bratislava IV povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava IV je povinný nahradiť sťažovateľom trovy právneho zastúpenia vo výške 687,68 € k rukám právnej zástupkyne sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Procesný postup ústavného súdu, vyjadrenie odporcu k ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľov

4. Ústavná sťažnosť sťažovateľov je vedená pod sp. zn. Rvp 2046/2018 a bola pridelená sudcovi spravodajcovi Rudolfovi Tkáčikovi. Sudca spravodajca Rudolf Tkáčik bol podľa Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. marca 2018 do 28. februára 2019 členom III. senátu ústavného súdu, ktorý pracoval v zložení Rudolf Tkáčik (predseda senátu), Jana Baricová a Mojmír Mamojka. Ústavná sťažnosť sťažovateľov bola predbežne prerokovaná a uznesením č. k. III. ÚS 455/2018-14 z 28. novembra 2018 bola prijatá na ďalšie konanie v prípade namietaného porušenia v bode 1 označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní a vo vzťahu k napadnutým konaniam krajského súdu bola ústavná sťažnosť sťažovateľov odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

5. Do 16. februára 2019 (deň uplynutia funkčného obdobia pôvodného sudcu spravodajcu) nebola ústavná sťažnosť sťažovateľov v merite veci rozhodnutá pôvodným III. senátom ústavného súdu. Plénum ústavného súdu prijalo 16. októbra 2019 Dodatok č. 1 k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“). Podľa čl. X bodu 5 rozvrhu práce boli nevybavené veci sudcov, ktorých funkčné obdobie uplynulo 16. februára 2019, prerozdelené medzi sudcov menovaných do funkcie 10. októbra 2019, a to náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov. Ústavná sťažnosť sťažovateľov bola pridelená sudcovi spravodajcovi Ladislavovi Duditšovi a v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce bola prejednaná vo IV. senáte ústavného súdu, ktorý pracuje v zložení Miroslav Duriš (predseda senátu), Libor Duľa a Ladislav Duditš (sudca spravodajca).

6. Na základe výzvy ústavného súdu sa k priebehu napadnutého konania okresného súdu vyjadrila predsedníčka okresného súdu podaním sp. zn. 1 SprV 11/2019 zo 4. februára 2019. Vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 6. februára 2019 predsedníčka okresného súdu po chronologickom opise napadnutého konania uviedla, že *„je pravdou, že dĺžka uvedeného konania nie je optimálna, avšak s prihliadnutím na všetky okolnosti mám za to, že súd v danej veci nespôsobil prietahy, ktoré by sa dali označiť za zbytočné. Mám za to, že vzhľadom na potrebu vykonania znaleckého dokazovania, doplneného znaleckého dokazovania a obhliadky nehnuteľnosti sa nejedná o štandardnú rozhodovaciu prax súdov a vec patrí medzi skutkovo zložitejšie, avšak po právnej stránke je možné danú vec považovať za štandardnú. Uvedený názor vyslovil aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze zo dňa 15.11.2018, II. ÚS 375/2018-66.“*

7. V prípade nečinnosti okresného súdu v obdobiach, ktoré boli namietané sťažovateľmi v ústavnej sťažnosti, predsedníčka okresného súdu uviedla, aké úkony boli v týchto obdobiach vykonané okresným súdom, resp. o akých návrhoch okresný súd musel rozhodnúť. Predsedníčka okresného súdu tiež poznamenala, že k dĺžke napadnutého konania prispelo znalecké dokazovanie, obdobia, počas ktorých sa súdny spis okresného súdu nachádzal na odvolacom súde a ústavnom súde, rozhodovanie najmä o podaniach

žalovaných, ktorí sa tiež bez riadneho ospravedlnenia nezúčastňovali pojednávanií, ktoré boli z dôvodu nutnosti ich účasti odročované. V tejto súvislosti predsedníčka okresného súdu poznamenala, že okresný súd využíval prostriedky poskytnuté mu zákonom č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), pretože žalovaným dvakrát uložil poriadkovú pokutu z dôvodu marenia nariadených termínov pojednávania.

8. Podľa predsedníčky okresného súdu *„vzhľadom k okolnostiam prípadu, spolu s prihliadnutím na správanie strán sporu (najmä žalovaných) v označenej právnej veci, že v napadnutom konaní nedošlo k súdnym prietahom, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné. Navrhujem preto, aby Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4C/40/2004, porušené nebolo.*

Vzhľadom na zistený stav konania sp. zn. 4C/40/2004, ale zohľadňujúc aj ostatné okolnosti prípadu, ak Ústavný súd Slovenskej republiky dospeje k záveru, že došlo k porušeniu práva sťažovateľa, považujem priznanie ním žiadanej sumy vo výške 28.000,- EUR (4 x 7.000,- EUR) za neprimerané (neprimerane vysoko požadované finančné zadosťučinenie).“.

9. Právna zástupkyňa sťažovateľov podaním z 26. februára 2019, ktorým reagovala na vyjadrenie predsedníčky okresného súdu, uviedla, že *«ku dňu podania ústavnej sťažnosti trvalo konanie 14 rokov a cca 8 mesiacov, do dňa doručenia rozsudku sťažovateľom uplynulo 14 rokov, 11 mesiacov a 11 dní, čo pravdaže neznamená, že konanie je aj právoplatne skončené, nakoľko žalovaní majú právo podať odvolanie, ktoré podľa telefonicky zistených informácií aj uplatnili.*

Za extrémne zbytočné prietahy v konaní ústavný súd považuje konania v trvaní od 13 rokov, preto sťažovatelia nemôžu súhlasiť s okresným súdom, ktorý označil dĺžku preskúmaného konania, ako nie optimálnu a vyjadrenie okresného súdu považujú za zľahčovanie posudzovaného stavu.

Prihliadnuc na skutočnosť, že v prípade preskúmaného konania v náleze II. ÚS 375/2018-66 zo dňa 15.11.2018 ústavný súd posúdil konanie po vecnej stránke za zložitejšie z dôvodu, že prihliadol na nutnosť znaleckého dokazovania a doplňujúceho znaleckého dokazovania, považujú sťažovatelia za potrebné zdôrazniť, že preskúmané konanie okresného súdu však nenapĺňa kritéria mimoriadne zložitej faktickej veci, ktorá by mala mať vplyv na dĺžku konania a mohla ospravedlniť prietahy v konaní.

Samotné znalecké dokazovanie nemalo vplyv na predĺženie konania, išlo o úkon vykonaný znalcom na návrh strany sporu, ktorý bol vykonaný evidentne v lehote určenej súdom.

Neúčast' žalovaných na pojednávaní súd síce „pokutoval“, ale už prvé uznesenie o uložení poriadkovej pokuty... nemalo výchovný charakter na žalovaných, nakoľko súd znova... uložil poriadkovú pokutu. Sťažovatelia nemôžu súhlasiť s názorom okresného súdu prezentovaného vo vyjadrení, že efektívne využil prostriedky Občianskeho súdneho poriadku, nakoľko súd uznesenia o uložení poriadkovej pokuty... zrušil, tzn. že efekt uloženia poriadkovej pokuty nebol vyvolaný a opatrenia súdu nesmerovali k prerokovaniu veci bez zbytočných prietahov a k odstráneniu stavu právnej neistoty.

Tak ako bolo uvedené v ústavnej sťažnosti, prvostupňový súd mal k dispozícii aj iné prostriedky zabezpečenia právnej ochrany účastníkov konania a prerokovania veci bez zbytočných prietahov (§ 6 O. s. p.), ktoré mu dával vtom čase platný procesný právny predpis (§ 101 ods. 2 O. s. p., § 117 O s. p., § 119 ods. 1 O.s.p.), ktoré však nevyužil.

Okresný súd k uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 5Co 421/11-373 zo dňa 24.04.2012, ktorým rozsudok Okresného súdu Bratislava IV, č. k. 4C/40/2004-241 zo dňa 30.05.2008 v intenciách nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky IV. ÚS 71/2011-40 zo dňa 09.06.2011 napadnutých častiach zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie, zaujal stanovisko, že toto nie je možné pripísať na ťarchu okresného súdu.

Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze IV. ÚS 71/2011-40 závery okresného súdu a krajského súdu v napadnutom rozhodnutí považoval v otázke právnej kvalifikácie z dôvodu vnútornej protirečivosti namietaného rozsudku krajského súdu za nepreskúmateľné, preto sťažovatelia majú za to, že prietahy v konaní vznikli práve nesústredenosťou všeobecných súdov, pričom nesústredenosť je treba pripísať v prvom rade na ťarchu okresného súdu, ktorý nepreskúmateľné rozhodnutie vyhotovil, a ktoré bolo

potrebné následne krajským súdom prerokovať a rozhodnúť o jeho zrušení a vrátiť vec na ďalšie konanie .

Sťažovatelia súhlasia s názorom okresného súdu, že žalovaní v značnej miere prispeli k predĺženiu napadnutého konania, a ich úkony, podania a správanie viedlo k prieťahom v konaní. Avšak úlohou okresného súdu bolo tieto úkony, či už procesného alebo faktického charakteru rozpoznať a posúdiť, či predlžovanie konania zo strany účastníka konania malo legitímny účel, a išlo teda o legitímny výkon práva alebo nie. Sťažovatelia okresný súd na tieto úkony upozorňovali a domáhali sa postupu súdu tak, aby vec bola prejednaná (v ústavnej sťažnosti bolo poukazované, že sťažovatelia, resp. ich právny zástupca podával žiadosti o vytýčenie konania, o rozhodnutie vo veci samej, poukazoval na „účelové“ vyjadrenia a návrhy na dokazovanie aj na pojednávaniach).

Pri prvom prejednaní veci, tak aj pri druhom prejednaní veci pred prvostupňovým súdom, okresný súd mohol a mal postupovať v súlade so zásadami a základnými princípmi, na ktorých spočíval procesný predpis účinný do 30.06.2016, a na ktorých spočíva platný procesný predpis účinný od 1.7.2016. Okresný súd evidentne rozpoznával tieto účelové úkony žalovaných, ale nevyužil procesné prostriedky tak, aby poskytol sťažovateľom účinnú a rýchlu ochranu.

Sťažovatelia poukazujú aj na hodnotenie okresného súdu správania sťažovateľov, ktorý konštatoval, že nie je čo vytknúť v ich správaní, ako aj na právnu neistotu sťažovateľov trvajúcu 15 rokov od začatia konania, majú za to, že nimi požadovaná výška finančného zadosťučinenia vo výške 7.000 Eur pre každé zo sťažovateľov, nie je neprimeraná alebo extrémne vysoká.».

10. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

11. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práv uvedených v bode 1.

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

12. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

13. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

14. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

15. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo

na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

16. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

17. Základnou povinnosťou všeobecného súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť okresného súdu vyplývala do 30. júna 2016 z § 6 OSP, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Od 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ktorý nahradil Občiansky súdny poriadok a ktorý v čl. 17 upravuje zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania (súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb).

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

18. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04,

I. ÚS 398/2016) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

19. Pokiaľ ide o kritérium právnej a skutkovej zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že spory o náhradu škody tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, a preto ústavný súd nepovažuje prerokúvanú vec za právne zložitú. Vzhľadom na potrebu znaleckého dokazovania, doplnujúceho znaleckého dokazovania a obhliadky nehnuteľnosti možno považovať prerokúvanú vec po skutkovej stránke za zložitejšiu, a pritom na túto skutočnosť ústavný súd nemohol neprihliadnuť pri určení výšky finančného zadosťučinenia. Zároveň ústavný súd konštatuje, že ani prípadná právna a skutková zložitosť veci nemôže žiadnym spôsobom ospravedlniť doterajšiu dĺžku rozhodovania okresného súdu vo veci samej, ktorá nie je právoplatne skončená ani po viac ako 16 rokoch od podania žaloby, resp. takmer 9 rokov po vydaní nálezu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 71/2011 z 9. júna 2011 (ďalej len „nález ústavného súdu“), ktorým bol rozsudok krajského súdu sp. zn. 5 Co 260/2008 z 26. januára 2010 v napadnutých častiach zrušený a vec bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie.

20. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred všeobecným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z chronológie úkonov vykonaných v napadnutom konaní ústavný súd zistil, že sťažovatelia sú v napadnutom konaní aktívni a reagujú v stanovených lehotách na výzvy okresného súdu. Z príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia tiež podali predsedovi krajského súdu sťažnosť na zbytočné priet'ahy, keďže v tom čase krajský súd rozhodoval ako odvolací súd. Z chronológie úkonov vykonaných v napadnutom konaní okresného súdu vyplýva, že okrem odročenia pojednávania nariadeného na 21. október 2015 na základe žiadosti právneho zástupcu sťažovateľov nie je správaniu sťažovateľov čo vytknúť, čo uviedla aj

predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení. Z uvedeného vyplýva, že sťažovatelia prispeli svojím správaním k predĺženiu napadnutého konania okresného súdu iba vo veľmi malej miere.

21. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek tomu, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04).

22. Ústavný súd osobitne zdôrazňuje, že nálezom sp. zn. II. ÚS 375/2018 z 15. novembra 2018 už právoplatne rozhodol, že postupom okresného súdu (spolu s krajským súdom) v tom istom napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva žalovaných na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a zároveň bolo okresnému súdu prikázané, aby v tom istom napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov.

Ďalej ústavný súd opätovne poukazuje na skutočnosť, že napadnuté konanie okresného súdu nie je právoplatne skončené ani po viac ako 16 rokoch od jeho začatia, resp. takmer 9 rokov po vydaní nálezu ústavného súdu. Súdne konanie, ktoré trvá tak dlho ako v tomto prípade, možno už len na základe dĺžky jeho trvania považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na uvedené ústavný súd nevymedzoval konkrétne časové úseky nečinnosti okresného súdu ani nepovažoval za potrebné osobitne opisovať jeho neefektívnu alebo nesústredenú činnosť v napadnutom konaní. Je zrejmé, že okresný súd nezvolil taký procesný postup v napadnutom konaní smerujúci k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia stále nachádzajú. Iba rýchla ochrana subjektívnych práv môže byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobiť aj preventívno-výchovne či stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov.

Ústavný súd zároveň upriamuje pozornosť aj na tú skutočnosť, že po zrušení jeho predchádzajúceho rozsudku rozhodol okresný súd vo veci samej opätovne až po viac ako 6

rokoch (ústavný súd uznáva, že z toho 7 mesiacov bol spis u súdneho znalca), čo s ohľadom na predchádzajúci priebeh napadnutého konania a jeho doterajšiu celkovú dĺžku považuje ústavný súd za neakceptovateľné.

V.

Záver

K bodu 1 výrokovvej časti nálezu

23. Na základe uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že doterajšia celková dĺžka napadnutého konania okresného súdu je z ústavného hľadiska celkom zjavne neakceptovateľná. Postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

K bodu 2 výrokovvej časti nálezu

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

25. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v tejto lehote priznané

finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nezaplatí, v zmysle odseku 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadosťučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

26. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať finančné zadosťučinenie v sume po 7 000 € pre každého z nich z dôvodu, že *«celkovú dobu konania v trvaní skoro 15 rokov bez rozhodnutia vo veci samej sťažovatelia považujú za extrémne dlhú, ústavne neakceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Porušovanie základných ústavných práv sťažovateľov navodzuje stav právnej neistoty, ktorý nepriaznivo vplýva aj na ich rozpoloženie a celkovú frustráciu prameniacu z obavy, že konanie v tejto právnej veci nikdy nebude právoplatne skončené. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania museli sťažovatelia pristúpiť k radikálnejším riešeniam, ako je navrátenie poškodeného domu do pôvodného stavu opravou za finančné prostriedky, ktoré žiadajú priznať. Museli vykonať finančne náročnú prestavbu poškodenej stavby (domu) a pri prestavbe zohľadniť reálny skutkový stav tak, že prispôsobili dispozične túto prestavbu „čiernej stavbe“ realizovanej žalovanými.»*

27. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). V tomto prípade podľa názoru ústavného súdu prichádzalo do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri jeho určení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

28. Ústavný súd zohľadnil konkrétne okolnosti posudzovanej veci, a to na jednej strane najmä zjavne neprimeranú dĺžku napadnutého konania okresného súdu a na druhej strane aj povahu práv sťažovateľov a rozsah, v akom boli porušené, ale aj predmet konania a jeho význam pre sťažovateľov. Na základe komplexného posúdenia spomínaných kritérií dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam

posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 4 000 € pre každého z nich.

K bodu 3 výrokovvej časti nálezu

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

30. Pri výpočte trov konania sťažovateľom ústavný súd vychádzal z ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

31. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2018 v sume 153,50 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2017, ktorá bola vo výške 921 €) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2019 v sume 163,33 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola vo výške 980 €). Sadzba za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby vykonaný v roku 2018 je v sume 9,21 € a v roku 2019 v sume 9,80 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Keďže právna zástupkyňa zastupuje v tejto veci 4 sťažovateľov, ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania postupoval aj podľa § 13 ods. 2 vyhlášky. Tarifná odmena za spoločný úkon právnej služby vykonaný v roku 2018 preto predstavuje sumu 307 € a v roku 2019 sumu 326,68 €.

32. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia pred ústavným súdom v celkovej sume 968,90 €, a to za 2 úkony právnej pomoci vykonané v roku 2018, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientami [§ 13a

ods. 1 písm. a) vyhlášky], písomné podanie ústavnej sťažnosti [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], a za 1 úkon právnej pomoci vykonaný v roku 2019, t. j. písomné vyjadrenie sťažovateľov k vyjadreniu predsedníčky okresného súdu [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], dvakrát paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2018 a jednu paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2019. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

33. Ústavný súd nepriznal právnej zástupkyňi šesťkrát režijný paušál v roku 2018 a trikrát režijný paušál v roku 2019 (bod 4 tohto nálezu), pretože každý priznaný úkon právnej služby ústavný súd považuje za jeden spoločný úkon, za ktorý má právna zástupkyňa nárok na iba jeden režijný paušál.

34. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

K bodu 4 výrokovej časti nálezu

35. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti žiadali, aby im bolo priznané finančné zadostučinenie vo výške po 7 000 € pre každého z nich. Ústavný súd priznal sťažovateľom finančné zadostučinenie vo výške po 4 000 € (bod 2 výrokovej časti nálezu, body 27 a 28 odôvodnenia) a nad túto sumu nevyhovel ústavnej sťažnosti v prevyšujúcej časti.

36. Sťažovatelia zároveň žiadali, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov. Tomuto návrhu ústavný súd nevyhovel, pretože táto povinnosť už bola okresnému súdu uložená nálezom ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 375/2018 z 15. novembra 2018.

VI.

37. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. marca 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu